

FEIL HA BREIL

(Lun. Iskudenn Jos-an DOARÉ - Kastell)!

Noz Nedeleg da hanter-noz
Pa oa aet an dud da renoz.

E oa gânet gant Mari
Nouel, Nouel !

E oa gânet gant Mari
Jezuz er marchosi.

GENVER-CHOUEVRER 1943

PRIZ : 20 real (5 fr.)

1943 BLOAVEZ MAT

"BLOAVEZ MAT", meur a wech en deus hetet an dud.
Ha padal, er bed-man, ne weler nemet freuz.
Listri-spluj, kirri-nij a zistag taoliou yud.
War an douar a-bez ar brezel a ^{spañadur} ^{perfid} ^{evompell} fullh reiz.

Tud an ti dismantret, en o spont, a chom mut ;
D'o c'herent er "stalag" nag a bed o deus kez ;
Eus maro war ar mor, eus kanvou n'eus ken brud ...
"Bloavez mat" goudeze n'eo nemet eur gomz kleuz ! ^{creuz}

"Bloavez mat" evelkent ! Rak Hon Tad eus an Nenv.
A ginnig d'eomp ar bloaz gant e c'hoarz hag e lenv.
Evel ma ro d'an deiz hag an heol hag ar glo.

Ar vleunvenn ar gaera ne bad ket hag a wenv ...
Tremen 'rag arak pell ar re lorc'hus ha kreñv ...
Bloavez nevez ! ... 'Vel ma vo, ar bloaz man a vo brao !

BROGAROUR
4-12-42.

Taolit evez ouz prizioù nevez koumanantou "FEIZ HA BREIZ"

O veza ma ya pep tra war geraat atao, ret eo bet d'eomp kreski eur wech
c'hoaz, priz hor c'houmanantou evit ar bloaz 1943 :
30 lur.

Koumanantou strollet, pa gemerer d'an nebeuta 5 niverenn : 25 lur ar goumanant.
Ar c'hresk-se, fizians hon eus, ne viro ket ouz hol lennerien da nevez o c'houma-
nant, rak 30 lur n'eo ket kalz a dra c'hoaz e kenver prizioù traou all a zo.

Ha bezomp laouen pa c'hellomp kenderc'hel gant hor c'helaouenn, ken rouez
eo deuet ar paper da veza.

Kenvroiz ker, Bennoz Doue ha Bloavez mat d'eo'h.

En em unanomp evit ma chomo an trec'h gant ar brezoneg.
FEIZ HA BREIZ

Kas an arc'hant d'an Ao. Yann-Vari PERROT, rener "Feiz ha Breiz"
Scrignac (Finist.) C. C. P. 21.802 Roazon (Rennes)

Setu pevar miz abaoe 'm 'omp digouezet er c'hamp. Pevar miz tremenet, hep na ve deuet chenchamant ebet, kouiz lavaret, en hor buhez.

Pevar miz abaoe n'emman bemdez an hevelep taolennou dirak hon daoulagad : eur c'hoad, eus eur c'hoztez, barakennou, eus eur c'hoztez all ; tro-ha-dro d'eomp, orjal begok, rouestlet, dirouestlet, berniou ; a bep tu, gedourien, evesiant, a welomp, en deiz, hag a glevomp, en noz, o vale war an erc'h skournet, prest dalc'h-mat da ziarbenn ar c'henta hini a savje c'hoant gantan klask eur riboul bennak da dec'hout kuit.

Fa n'en deus soursi all ebet nemet chacha, ar muia ma c'hell, war an ibil berr, pa n'en deus da ober nemet gortoz, nemet sonjal, ha lezel kabestr gant e spered da retek war-du ar gêr, penaos beza sotezet e karje ar prizonier emzivat, hir e amzer, ha divlas e zervezioù ? Met rodig a dro a ra bro. Rod an amzer he deus troet, rak emaoomp e derc'hent Nedeleg, ar goul eken c'houek da bep kalon gristen !
Ha bez e c'hell ar gouel-se, da vuhana, skulih eur begadig levnezh e buhez terval an den harluet ?

Ya, e rankan lavaret !
Rak, penaos, mar d'eo beo e feiz, mirout ouz e galon da drid, en nozvez-se, o sonjal ivez en henveldigez a zo etre e stad paour hag hini Mabig ar Werc'hez, aet da c'heneh evitan, pell diouz e gêr, e kreiz an dienez ar vrasa !

Ha n'eo ket, da genver an nozvez ven-
niget-se, eo deuet Hor Zalver da zigas ar
peoc'h d'ar bed trubuilhet ; hag ar prizo-
nier, hen, en deus ker bras naon eus a
peoc'h, ar peoc'h a die restaol d'ezan e
frankiz, an dud hag an traou a gar kement
war an douar !

Noz Nedeleg ar prizonier, adreñv an
neud orjal, n'eo ket, skler eo, noz Nedeleg
er familh, nak en iliz parrez. Bez ez eo
koulskoude an tanva anez, dre ma kav,
en deus ezomm da derri naon e gorf ha
naon e ene.

Ofis ar Pellgent ne vezo ket graet, met,
burzud bras donedigez (Mab Doue war an

douar a vezo enoret evelato. Diou vara-
kenn dosta an eil d'eben, enno meur a ve-
leg, ha kalz tud a volentez vat, o deus en
em glevet evit aoza d'eomp eur gouel eus
ar re vras.

An taoliou eo a zervicho da leuren-
c'hoari hag an arvestourien a en em star-
do gwella ma c'hellint, hag el leck ma
c'hellint, darn kluc'het war astaj uhela ar
gwelou.

Ouspenn div-eur e pad an abadeñn, hag,
epad an amzer-se, padred ampart a zis-
tag d'eomp marvailhoù ha sonioù fentus,
met ivez kanouennou koz Nedeleg, war
doniou dudius Bro-C'hall, ha Breiz-Izel.

Rak, beza ma 'z'eo, ar pep brasa eus an
dud, gallaoued, ar brezoneg en deus bet e
blas er gouel-se, echuet kala re vras.

Plijadur a spered a zo bet. N'eo ket
awalc'h. Eun tantun plijadur a gorf a ve-
zo ivez, hag eo debri leun ar c'hoaf a vased
mat, a voued ar gêr. Dre vadelez Doue, pep
prizonier a zo en em gavet pinvidik. Ous-
penn ar pakadennou, bet deuet eus ar gêr
en deizou arak, hag a zo bet esperet ar
pep wella anezo evit an abardez-man, pep
hini en deus resevet hirio e galanna, digaset
eur ar vamm-vro, ha peadra ennan da ober
eur fest roue.

An den kustum da gaout naon he vez
ket figus !

Araok pignat er glud ha mouga ar gou-
lou, ec'h azezer eta laouen, tri, pevar ga-
malad, en eur gichen, hag e tispaker an
traou prizioù, bet lakae e boutin. Debri
a rae kalonek, gwalc'h ar galon, evel ma
vez lavaret, epad ma ya an teodou lijer
en-dro :

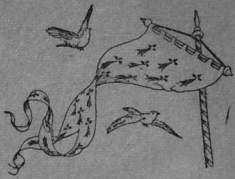
« Dindan ar soul en e lochenñ »

Ar paour a c'hell c'hoarzin laouenn.
Eur pennad eek ankoumao'haomp ivez
feuzedigez hor stad hag e c'hoarzzomp
laouen. Epad an noz e reomp hunvrou
kaer, hor spered a nij, pell, pell, du-hont,
etrekek an ti karet, eman emman hon holl
garantez.

Hag, evit ar wech kenta, abaoe pevar
miz 'zo, hor beus en em zantet eurus !

L. B.
(Nedeleg 1940.)

...pa oa daou ROUE BRAS E BREIZ-VIHAN.

Yann III, Dug Breiz, ganet d'an 8 a viz meurzh 1286, a c'houarnas hor bro, goude maro e dad Arzur II, degouezet d'ar 27 a viz du 1312. Nao bloaz war ungenet e chomas, en e garg, ha, daoust ma oa bet dimezet teir gwech e varvas disher d'an 30 a viz ebrel 1341.

Gwas ha padusa brezel etre kenvroiz a zo bet gwelet biskoaz, en hor bro, a zavas neuze evit gouzout piou a zougje kurunenn Breiz warlec'h Yann III. Henmañ n'en devoa ket a vugale, met daou vreur en devoa bet, Gien ha Yann ; Gien, aotrou ar Penteur a oa maro dek vloaz a-raok e vreur hena, met chom a rae eur verc'h war e lerc'h, Janned, dimezet er bloaz 1337, gant Charlez Vleaz ; Yann, Aotrou Montfort, a oa dimezet gant Janned ar Flandrez.

Hag e c'houlennd dre holl : Piou a vezo Dug ? pe Charlez Vleaz, ni an dug diweza, pe Yann Vontfort, breur an dug diweza ?

Gwir Yann Vontfort a oa harpet gant Herri Bohic, eul leonad, kelenner war ar Gwir e skol-veur Pariz hag unan eus lezennourien vrudeta e amzer, met Philip VI, roue Frans, a venne, a-greñn, gwelet Charlez Vleaz, mab e c'hoar o pignat war dron Breiz ; evit dont a-benn, eus e daol, e fuilhas zoken, dre ar vro, eur bern gevier war ginivelez Yann Vontfort, hag, en hent-se, pennadurezio e rouantelez a voe a-du gantan, e Conflans, d'ar 7 a viz gwengolo 1341, evit embann ne oa nemet unan hag en devoa gwir da zougen kurunenn Breiz hag oa e ni Charlez Vleaz.

Yann Vontfort, pa welas kement-se, a zavas soudarded hag a glaskas gounit e zugelez, dre heg, pa n'oa ket mat her rei d'ezan dre gær.

Mab hena ar roue Philip VI, Yann an Normandi, a deuas raktal da lakât seziz war gêr an Naoned kemeret a-benn neuze gant ar Vontforted. Epad ar seziz, Yann Vontfort a glaskas en em glevet eur wech c'hoaz gant e enbourien ; mab ar roue a roas d'ezan eur skrid da vont da welet e dad, e roe e c'her war-nañ, ne vije graet droug ebet d'ezan, en dra ma vije oc'h ober e dro e Pariz ; met, kerkent ha ma oa en em gavet eno, ar roue koz, dre drubarderez, a reas her stlepel er prison hag her miras ennan, a enep pep gwir, epad daou vloaz.

An holl a grede e oa echu ar brezel, met Janned Flandrez, gwreg Yann Vontfort hag a oa 'vel ma lavare Froissart, en he c'hreiz n'eo ket hepken kalon eur gwaz, met zoken kalon eul leon, a vodas he zud, e Gwened, e maner ar Voudeñn, hag o tiskouez d'ezo, he mab bihan bloaz, e lavaras : « A ! Aotroneñ, n'it ket da e fallgaloni na da veza ken nec'het-se e gant va fried hon eus kollet ; n'oa ne met eun den ; setu aman va mab bihan a vezo mar plij gant Doue an hi e ni a zifenno gwir e dad, hag a ray e d'eo'e'h an holl vad a c'hello ! »

An dugez a yeas evelse gant he mab, eus an eil ker d'eben ha kostezenn Yann Vontfort, hep dale, a voe krenfoc'h eget biskoaz ; klask a eure, daoust da-ze, ar wreg kaez, en em glevet gant Roue Frans, met adalek miziou kenta ar bloaz 1342, oa sklaer an traoù : Philip VI ne glasket nemet eun dra lakat Charlez Vleaz, e ni war dron Breiz ha kas ar Vontforted d'an harlu.

Pa welas ar re-mañ ar pezh a glasket ober d'ezo, e kavjont mat en em harpa war ar sikour a ginnige d'ezo, Edouard

III, roue yaouank Bro-Saoz. Kement a wir en devoa henmañ da veza roue Bro-Frans ha Philip VI ha mujoc'h zoken, pa vo lavaret mat, p'eo gwir dre e vamm e oa ni da ziweza, roue Frans, Charlez IV, ha Philip VI n'oa nemet eur c'henderv gomez d'ezan. Janned Flandrez he devoa dibabet da verour he mab, eun dijentil, gwelet mat, gant an holl, Amauri Glisson.

O zri ec'h anavesjont Edouard III, evit beza gwir roue Frans, gant ma teuje da harpa kostezenn ar Vontforted da c'hounit o dugelez.

Er bloaz 1342, Edouard III, a gasas teir armead soudardad da Vrest ; ar genta, wardro an 20 a viz mae, an eil d'an 18 a viz eost, an trede, daou zervez araok gouel an Holl-Zent hag Edouard III, e-unan a oa en he fenn.

Gant an arme genta e voe, war gouleñn Tanguy ar C'hastell, tapet, e Tregarantes, Herve Leon hag eun toullad tudchentil a-du gant Charlez Vleaz, digilhet Henbont ha trec'het Loeiz ar Spagn, e Kemperle ; distrei a eure d'ar ger, gant prizonnierien Tregarantes d'ar 7 a viz gouere 1342.

Eun eil armead a reas he diskenn e Brest, e deizio diweza, miz eost 1342. Tud Charlez Vleaz a dec'has ha Tanguy ar C'hastell, gouarnier Brest a voe laouen bras o welet kastell Brest ha kastell Goueled ar Forest o koteza etre daouarn tud e gostezenn.

Roparz Artois a dreuzas Leon gant e dud hag a glaskas kemeret Montroulez ; eur gwall grogad a voe etrezan ha Charlez Vleaz etre Lanveur ha Montroulez ;

Ac'hano Ropars, a ziskennas e Bro-Wened e lec'h ma stourmas kalonek betek e varo e Henbont e deizio diweza miz here 1342.

An trede armead a ziskennas e Brest d'an 30 a viz here 1342 ; youl ar roue Edouard a oa en he fenn oa kemerout raktal kerioù brasa Breiz-Uhel, Gwened, an Naoned ha Roazon.

D'an 10 a viz du arme ar roue a oa en hent ; d'an 11 edo e Keraez, hag eno her rannas e diou gostezenn, unan dindan e-urziou. An arme genta goude beza kemeret ar c'hériou bihan a oa war he hent a deo mont war eun da Roazon ; Edouard III, gant eben a ziskennas etrekek Gwened ; c'hoant espern ar vro en deus, muia ma c'hell ; difenn a ra laza, lakât an tan-gwall ha ne gever war ar maez

Janned Flandrez o kinnig he mab Yannig Vontfort da benmadurezio Breiz nemet ar pezh a zo ret evit maga e zoudarded.

D'ar 5 a viz kerzu e oa kilhet gantan Gwened ha daon eus e gabitened vras Norfolk ha Warwick a gilhe an Naoned endra ma tostae Southampton ouz Roazon.

Charlez Vleaz a voe laket gwall nec'het hag e c'houlennas skoazell Roue ar Frans. Yann, Duk an Normandi a deuas gant eun toullad soudarded betek mogerioù an Naoned hag ez eas da gerc'hat e armead vras da Angers, met e lec'h e c'has, war eun da Wened, e lec'h m'edo Edouard III, her c'hasas da genta da Roazon hag ac'hano e tiskennas ganti da Bloermeil, el lec'h ma tigouezas, ivez, hep dale, e dad, Philip VI, wardro gouel Nedeleg 1342. Ac'hano e tleent kas o urziou, d'o soudarded strewet aman hag a-hont, evit gwelet Yann Vontfort hag he harperien.

Ar c'hrograd bras a oa warnez digeri, hag eun druez e vije bet, pa voe gwelet daou kardinal, degaset gant ar Pab Klemant VI, kardinal Prenez, Per Després de Montpezat, archeskob Aix, ha kardinal Tuscitum, Annibal Cajetani de Cecca-

no, arc'heskob Napl, o tont da glask lakañ an daou roue bras d'en em glevet evit ehana gant ar brezel, eur pennad, ha gwel-let ne vije ket gallet degas ar peoc'h etre an diou gostezenn.

E hanter miz genver 1343 ec'h en em gavet heuze ; an arzav-brezel a dlee padout betek gouel Mikael 1343 ha ma n'o divije ket gallet roue Bro-Zaoz ha Roue ar Frans diazeza ar peoc'h, da vat, etre o zud a-benn neuze, an arzav-brezel a vije astennet betek gouel-Mikael 1346.

An arzav-brezel a voe sinet d'an 19 a viz genver 1343, e iliz ar Vadalen e Malestroit.

Siouaz, an emgleo-se, etre ar pennou bras-se ne badas nemet eul luc'hedenn !

Edouard III n'en devoa ket kals a fizians e Philip VI, rak d'ar 26 a viz genver ha d'an deiz kenta a viz c'houevrer e skriv da c'houlenn soudarded all ; koulskoude pa welas Philip VI o tistrei d'ar gêr, gant e zoudarded ne zaleas ket ivez da vont da Vro-Zaoz ha d'an 20 a viz c'houevrer e oa e Lok-Maze Penn-ar-Bed ; eno, hag en dervez-se, sur a-walc'h, e pignas en e lestr evit distrei d'e rouantelezh.

Janned ar Flandrez a yeas, en dervez-se ivez gant he merc'h hag he mab, da Vro-Zaoz, evit ma vijent diouallet eno, aesoc'h a-ze diouz pep droug, keit ha ma ne vije ket diazezet, da vat ar peoc'h !

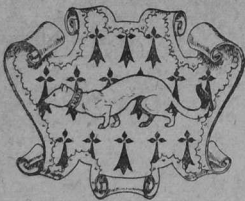
Breiz-Uhel hag a gomze galleg a oa kentoc'h a-du Charlez Vleaz ; Breiz-

Izel hag a gomze brezoneg a oa kentoc'h a-du gant Yann Vontfort, n'eo ket ma vije karet kals ar Zaozon gant hon Arvoriz, met nebeutoc'h a c'hoant a zavje ganto eget gant ar C'hallaoued da ziskar Dugelez Breiz.

Siouaz ! an arzav-brezel ne badas ket eun holl vad ha Roue ar Frans e-unan eo hen torras da genta gant eun taol bouc'h'al ; e deizioù diweza miz gouere, Olier Glisson, eus kostezenn Yann Vontfort a yeas da Bariz, darn a lavar zoken e oa pedet, da gemeret perz e c'hoarioù bras a raed eno ; tapet e voe, daoust d'an éhan-brezel, dre drubardezh, ha war urz ar roue dibennet er c'hoec'h, d'an 2 a viz eost ; gwasoc'h a reas c'hoaz ar roue koz ; kas a eure tud da Vreiz da dapa dek eus an dudchentil vrasa a oa e kostezenn Vontfort, an Aotronez, Malestroit, Montauban, Quedillac, ar Genkiz, Brien hag all hag hep an distera bardedigez e lakeas ivez o dibenna ; stlejet e voent en noaz a-dreuz ker Bariz, betek ar C'hoec'h, el lec'h ma voe trouc'het o fennou diouto a-daoliou bouc'h'al, d'an 29 a viz du 1343.

Skrija a eure Breiz o klevet ano eus hevelep tortejoù ; ar Vontforted a yeas er maez anezo o-unan ; kemeret a rejont ker Wened, daoust ma venne ar Pab he dere'hel dindan e urzioù ; ar brezel a oa digoret a-nevez ha padout a ray bloaz war nugennt all !

Y. V. PERROT

“ EUR SIZUNIAD MARVAILHOU GWIR ”

KONTADENNOU A VRO-EIRE

DASTUMET GANT DOUGLAS HYDE (AN CRAOIBHIN)

SAVET E BREZONEG DIWAR TROIDIGEZH H. HUERRE

KENTSKRID

Eviti beza gouzanvet, a-hed ar c'hantvedoù, eun tamm brao muloc'h a reuziou hag a drubellou eget hor Breiz, n'eo ket Iwerzon, (Eire) ehanet evit se da veza bro ar c'hontadennoù-pobl seder ha burzudus, da nebeuta betek trezou ar c'hantved-zan.

Er bloavezh 1909 e voe graet ar voulladenn genta eus eun dastumad a seiz kontadenn, anezo eur « Sizuniad marvailhoù gwir », an oberour o veza ar c'helenner Douglas Hyde. Heman en devoa o dastumet diwar mizezioù eun Irwerzoniad a oa neuze o veza e ttrepu ar beorien e Ker-Athlone. Heman d'e dro en devoa o c'hevlet gant unan all. Dre zamant d'e lennerien, Douglas Hyde en devoa lammet kuit danevell ar selzvet nozvez evel m'oa bet displeget d'ezan. Kontadennoù an elvez hag ar c'houevret nozvez a zo deit da veza re an drede hag ar seivet. Da elvez eo bet lakaet hini Goban.

Anavezet mat eo houman dre-holl e Bro-Iwerzon. Kuntulhet eo bet gant D. Hyde diwar daou deod dishenvel. An dastumer n'en deus ken graet nemet renka eun nebeudig traou, gwiska eun ano d'an dastumad, ha rei da c'houzout, e kreiz ar gontadenn genta, e lies ar c'hontadennoù beza holl gwir.

Laouen e vezim oc'h embann, hini ha hini, war an niverennoù a zeu, ar c'hontadennoù dudius se, bet troet e galleg gant an A. Huerre eus Kintin. Diduelli eus atao ez koz kouls hag ez yaouank, marc'hekaat evel-se e-kreiz e-bouler an Hunre. Talvoudus mervet eo oupenn. Rak o veza m'eo niverus mervet, ha dishenvel tre, troiour-spered ar rummadou tud o deus dezourmet an eil d'egle an tenzorionioù se, kresket ha kneret gant pep hini anezo, e teu ar c'hontadennoù da veza eun ele-nenn vuzudus a binvidigezh evit ar ouenn.

Kontadenn an nozvez kenta :

“ skarz-d'in-va-dant ”

Gwechall goz e veve, nepell diouz Gallway, eun Itron a lignez uhel. Ar c'hosa eus hec'h amezien en devoa hec'h anavezet a-viskoaz. Bruda a raed diwar he fenn n'oa ket bet roufennet he dremm a-hed ar bloavezioù hag he devoa atao doare da veza ken yaouank ha diagent, tri ugent vloaz a oa abaoe. Ar wazed e-kreiz o oad o devoa kouñ d'he beza gwel-let ez vugaligoù. Gant an oad oa deuet, tamm-ha-tamm, o bleo da louedi, met hi a chone yaouank-flamm Pinvidik-mor oa an Itron. Den avat ne ouie tra eus he

buhez : Eun dra digunvez all a oa c'hoaz war moger-diazezh he zi e oa eun enskrivadur, lizerennoù bras ouz hen ober, hag a lenned warnan : « Nep a dremen dre an hent-man en eur glask peadra da zebri ha da eva, ha lojeiz evit an noz, a zo pedet da zont aman, ha graet e vo eus ar brava outan, keit ha ma c'hello, bep a-bardavezh, dibuna eur marvailh a-zoare. Ret eo avat ma vehe heman gwir : »

Ha setu ma veve er vro, d'ar c'houltse, eur paotr yaouank, e ano Diarmuid Mac an Ulltaigh. Eus Uachtar Ard e oa,

ha brudet da veza unan eus an amparta marvailherien e Kornog Bro-Iwerzon. Bemnoz e oa boas da vont eus an eil ti d'egile d'ar beilhadegou, e-lec'h ma kont dalc'mat ar re goz o danevellou. O selaou a rae, hag a-walc'h oa d'ezan beza klevet, eur wech hepken, eun danevell, evit der-c'hel koun anezi da viken. Alies en devoa Diarmuid klevet ar pez a lavared diwar-benn an Itron-se a veve e-kichen ker Galloway. C'hoant bras en devoa da vont d'ober eur gwel d'ez. Gwas oa gantan avat en em ziskouez dirazi, hep kaout da gonta eun danevellig nevez-flamm war he c'henta lamm. Rak c'nnan e-unan e lavare e c'helle an Itron anaout en e raog ar marvailhou en devoa e-unan klevet ken alies ar re all o konta.

Eur wech a oa, e tistroe Diarmuid d'ar gêr, c'hoariet gantan ar c'hartou, ken e oa boul'het mat an noz. Tremena a reas e-kichen eur vered war lez an hent. A-daol-trunm e klevas eur vouez o sevel eus diabarz ar vered, hag a lavare : « Skarz d'in va dant, pa n'eo ket bet graet seiz vloaz 'zo. » O veza ma edo Diarmuid leun a nerz-kalon, en abeg d'an nozvez laouen en devoa tremenet, e reas eul lamm er vered dreist ar voger. Ha pa zeuas er-maez, en devoa ouspenn peadra da ober eur marvailh, unan n'en devoa biskoaz klevet betek neuze.

Antronoz, d'ar heure, e lavaras outan e-unan e c'helle hiviziken mont da gaout an Itron a ouenn uhel gant eun danevell zereat. Rak se e loc'has etrezek Galloway. Eur wech degouezet er ger-se, n'edo mui pell diouz ti an Itron, ha mont a reas e-barz, a-greiz ma edo an noz o tont. Enkrezet oa eun tammig. Skei a reas evel-kent. Ar porzier a zeuas hag a c'houlennas outan petra c'hoantae. Ha Diarmuid lavarout d'ezan : « O klask da zebri ha da eva emañ, hag eul lec'h da gousket e-pad an noz. » « — Eur gontadenn ac'h eus aozet fenoz ? » eme ar porzier. « — Ya, unan am eus, » eme egile. Neuze ar porzier e gasas d'eur sal vras hag a lavaras d'ezan azeza. E lezel a reas neuze da zebri ha da eva e-unan-penn, goude lakaat dirazan eur goan founnus.

Eur pennad goude e tizroas ar porzier d'e bedi da vont gantan da gaout e vestrez. Ha Diarmuid d'e heul. Degouezout a rajont en eur gamb all. Eur guc'henn c'houlouennou ha kantoloriou a lakae enni kement a sklerijenn hag a-greiz an deiz. Sellout a reas Diarmuid endro

d'ezan. Ha d'ar c'houlz-se e tetas tre an Itron : eur vaouez hag oa mistr hag uhel he ment, ha koant he dremm, na yaouank na koz. Tregont vloaz he devoa doare da veza. Alaouret oa he bleo hag eur vantell seiz skanv a oa ganti. Diarmuid Mac an Ulltaigh he zrugarekaas evit ar goan a-zoare a oa bet roet d'ezan hag a lavaras en devoa pourchaset eur gontadenn : « Mar deo da ganeoc'h he selaou, » emezan. Respont a reas e oa se he c'hoant e gwirionez. Hag e c'hourvezas war hanter war eur gwele-diskuisa. Diarmuid a azezas en eur gador-vrec'h dero, hag a stagas gant e zanevell :

« E Uachtar Ard eo ez oun ganet Itron, hag ez oun bet savet. Eun nozvez e kuitais ti va zad ha va mamm, ha yao etrezek kêr. O vont gant va hent ec'h en em gavis gant mignoned. En em zidui a ris ganto ha c'hoari ar c'hartou betek ma voen deuet dreo-kenan.

Boul'het-brao oa an noz, pa gemeris hent an distro. Bez' e oa eun hent-treiz hag a dremene dre gichen ar vered goz. Biskoaz n'am bije heuliet an hent-se panebet n'am boa evel kement all. Al « lam-big » avat am lakae da veza taer, ha dre eno eo e kerzis war-du ar gêr hep tamm enkrez ebet. Pa voen degouezet e-kichen ar vered goz, e klevis eur vouez a-greiz an denvalijenn, hag a lavare : « Skarz d'in va dant. Seiz vloaz 'zo n'eo ket bet graet. » Truez am boe ouz an hini a gomze, rak kasaus eo kaout eur sklisen en e zant. O veza ma edon abafet gant an evaj, ne ouien ket piou a gomze evelse, ha ne daolis ket evez ouz-al lec'h ma edon. Dre se e lakis va dourn em godell hag e tennis anezi eun tach-houarn-kezeg, a dalveze d'in da skarza va c'horn-butun. Hag e lavaris : « Deus aman, piou ben-nak ez out hag e skarzin d'it da zant. » « — Ne c'hellan ket dont d'az 'kaout, eme ar vouez, met deus davedou d'am diboania. N'az pezh ket aon. » « — E-mañ ouz o tont, mardouen ! eme ve. » Hag en eur lakaat enn dourn war ar voger, e lammis er vered. Petra 'welis ; nemet eun den mentet-uhel, gant eur vantell ruz, en e sav ouz traon eur wezenn vras ! « Tosta c'hoaz, emezan, laka da viz em genou, tap krog er sklisen a zo dindan va c'hildant, ha sach warni ma c'hellez. » Aon bras a grogas ennou, hag e savas warnoun c'houezenn ar spont. D'ar c'houlz-se am bije roet va feadra evit beza er-maez eus ar vered, war an

Pep maouez he devoa en he dourn eur gour-gleze du...

hent. Met ne oa tu ebet d'en em sach. Hag e tostais c'hoaz. Digeri a reas e c'heno ken bras, ma kredis edo o vont d'am lonka korf hag ene Pep hini eus e zent-lagad en devoa eun hanter troatad a hilder, ha ken lemm oa hag eur munaoued kere. Gwell e vije bet ganen lakaat va dourn e geol eul loen gouez eget er genou skrijus se.

Sevel a reas an Itron he dourn : « Kaer eo da gontadenn, emezi. N'eo ket eur gontadenn evel a glever bemdez. Arabat eo mont larkoc'h, ken na vezo va mignoned aman. Kerkent e stagas he muzellou ouz eur c'houtell, hag e reas eur c'houtelladenn. Eun nebeud munutennou goude e tigoras er voger eun nor n'en devoa ket Diarmuid talet evez outi betek neuze. Dont a reas tre daouzek den, hag e-kichen pep den e oa eur wreg yaou-ank. Gwisket pinvidik oant holl. Dilhad

aour a oa ganto. Pep gwaz a oa eur c'hleze a-istribilh ouz e gostez, ha pep maouez he devoa en he dourn eur gougleze du. Hep ranna ger, ec'h azezjont war ar c'hadoriou hag e selljont ouz Diarmuid Mac an Ulltaigh. « Stag endro gant da gontadenn, eme an Itron. Marteze e talvez gwella ar penn kenta eget an hini diweza. Dibun-hi adarre, m'he c'hlevo va mignoned d'o zro. »

Diarmuid a gendalc'has evelhen : « Dastum a ris va holl nerz ; lakaat a ris va dourn dehou en e c'heno ; ha prim e tapis krog er sklisen a oa dindan ar c'hildant. Met a-vec'h m'am boe graet se, ma laoskas eur yudadenn evel n'eus ket bet klevet, d'am men abaoe krou-digez ar bed. War an taol e savas en o sav holl anaon ar vered goz. Souza a ris va-unan dirak ar ranz, ha sellout endro

d'in. Ar pezh a welis, den n'en deus gwel-
let betek hizio.

Sklerijennet oa ar vered evel gant
bannout an heol da greisteiz. Gwelout a
ris a zioc'h va fenn al loar hag an heol.
A-gantou e welis tud varo gwisket gant
linseioù gwenn. Kredi a ris e oa deuet
fin ar bed hag e save ar re varo evit ar
Varn ziweza. Ne oa ket, avat. Diroll a
rajont holl da c'hoarzin ha da stlakai o
daouarn. Neuze « Skarz-d'in-va-dant »
a gasas e zourn d'e c'henou hag a c'houi-
tellas. Ken prim hag eul luc'hedenn oa
aet ar re varo da guzat adarre dindan an
douar. An heol hag al loar, d'o zro a
yeas diwar wel, hag e'ch en em gavis a-
nevez va-unan dirak « Skarz-d'in-va-
dant » — Mat e'ch eus graet da labour,
emezan ; eur sklisenm am boa dindan va
dant abaoe seiz vloaz, ha ne oan ket gouest
a-raok m'out deuet, da gaout den d'am
dizober anezi. Eur gopr a zo dleet d'it.
Met ne vo ket roet d'it er bed-man. Koul-
skoutde e roan d'it va ger e vezi digollet
goude da varo. Strolladou re varo ac'h
eus gwel'et. Deus ganen, ma tiskotezin d'it
chomlec'h an dud fallakr. »

Nam boa tamm c'hoant ebet da welout
al lec'h-se, ha n'edon ket em bleud o ve-
za sachet da heul eur seurt hencher. Met,
a-raok ma c'hellis ranna ger, e skoaz teir
gwech an douar gant e droad ; digeri a
reas an douar dindan hon treid, ha setu
ni o tiskenn. Ober a rajomp hent evelse
eur pennadig, hag e tegouezjomp war
ribl eul lenn bras. Met, e-lec'h dour e oa
lenn a dan. Miliadou ha miliadou a dud
a welis e-kreiz ar flammou-tan, chadennoù
ouz o eren. Youc'h'al a raent, ken bras oa
o foaniou. Truez am boa outo, nemet ne
gredis ranna ger. Va c'has a reas neuze
war ribl eul lenn all, hag e lavaras d'in :
« Setu ar Purgator. » Sellout a ris en
dounder dindan va zreid, ha gwelout eur
strollad niverus a dud speget ouz o gwe-
leou. Hag e pep gwele e oa tan ruz. Yudal
dal a rae an dud-se, ken kriz oa o foa-
niou. Neuze am c'hasas d'eur gompezenn
vras, hag e tiskouezas d'in eur strollad
all a dud. Eskell o devoa, nemet e oant
torret hag holl, berniet ha kemmesket ;
e kundent, ma oa eun druez. « Ar re-
man, emezan eo an aelez a zo bet stla-
pet eus an nenv, dre ma edont en em sa-

vet a-nep an Aotrou Doue. » Va c'has
a reas war lez an hent. Kamn-digamm oa
ha striz. « An hent a gas d'an nenv eo
hennet, emezan d'in. Den avat ne c'hell
lakaat e droad warnan a-raok e varo. Eun
ael a zo ouz e zivall, en e zourn eur c'hle-
ze entanet. « — Breman, emezan am eus
eun ali da rei d'it : tec'h hiviziken diouz
ar c'hoari, an evaj, hag ar vignoned fall
anez emae en Ifern ouz da c'hortoz. Ne
c'hellan ket komz ouzit muioch. Ne c'hel-
lin ket hen ober a-raok seiz vloaz aman.
Distro a-greiz an noz d'ar vered goz man.
Degas ganez da dach-houarn-kezeg. Dis-
trei a rin d'az kaout. »

Neuze e kouezas eur goumoulen war
va daoulagad. Mont a ris doun em c'housk.
Pa zihunis, edon e-kichen moger goz ar
vered. Edo an deiz o sevel, an alc'houe-
der o pignat en oabl, e votez o krena.
O vont da bara edo an heol, pa erruis e
ti va zad. Koumaret-holl e oa, rebechou
a reas d'in ha skei a reas kalet ganen. Hag
e lavaras d'in sach a prim va skasou ga-
nen, hep distrei biken d'e di, biken a-hed
va buhez. Skuiz oan, skuiz-divi, ha klanv.
Kerkent ha ma voen war sav, e kuitais
ar ger hag en em lakais en hent da zont
d'ho kaout. Setu va c'hontadenn. Met
m'am eus an curvad da veza ganeoc'h
warehoaz da noz, e kontin d'eoc'h eun
all. »

Neuze e stagas unan eus ar wazed da
gomz : « War c'hed e vezimp holl a-
chanout warehoaz da noz. » Hag e sav-
jont en o sav. An nor er vogèr a gostez
a zigoras, hag holl ez ajont er-maez evel
ma oant deuet, eur vaouez yaouank e-
kichen pep gwaz. Kerkent ha m'o devoe
kimiadet, e lakaas an Itron dirak Diar-
muid eun daol sammet mat. Bez' e oa
warni kig bioch, ha kig danvad, bara
amann, hag eur picherad gwin. Diarmuid
a zebras, ne evas avat takenn win ebet.
Neuze e teuas ar porzier d'e gas d'eur
gamb all. Eur gwele bouk a oa enni.
Gourvez a reas, ha kousket, betek an-
tronoz. Pa voe dihun, ar porzier a zegas
d'ezan da zebri. Ne welas nag an
Itron na hini eus he mignoned, daoust
ma oa chomet da strani e-kichen an ti
ha tro-war-dro.

M. KERFROUENN.

Mengleuzierien a ziavaez-bro E KERNE

Er bloaz 1777 e yeas Jean-Guillaume
Hamaide, eur faouter mein-c'hlas eus
Fumay, da soudard e rejimant Bassigny-
Infanterie kazarnet neuze e Mézières.

D'ar 6 a viz c'houevrer 1778 e'ch an-
zavas Loeiz XVI, roue Bro-C'hall, gouar-
namant nevez Stadou Unanet an Amerik
hag e tisklerias ar brezel da Vro-Saoz.

Urz a voe roet neuze da rejimant Bas-
signy-Infanterie da vont d'an Normandi,
e-lec'h m'edod o voda eun niver bras a
soudarded evit ober eun esa da zourra
ganto e Breiz-Veur. Met eun urz-all a
zeuas dizale hag, e lec'h chom en Normandi,
e rankas ar soudard kerkout da Vrest.
Darn eus ar soudarded a voe lakaet war
listri ar roue ha darn-all a voe dalc'het
er ger-se d'ober labourioù bras er porz ha
tro-war-dro. Daou c'chant seiz soudard
warugent ha c'houec'h ofiser a savas
war vourz ar « Bourgogne » hag ar
« Scipion », daou lestr eus skrouadrenn
ar Marcheg de Beausset Houman a oa eul
lodenn eus an arme-a-voe renet gant d'Es-
taing a glaskas sailha war Jibraltar ha ke-
merout ar ger-se. Ne zeuas ket a-benn
eus he zaol hag e rankas distrei da Vrest,
d'an 3 a viz genver 1781.

D'ar mare-se moarvat e'ch echuas Jean-
Guillaume Hamaide e amzer-soudard hag
en devoe aotre da vont d'ar ger. E lec'h
distrei da Fumay e yeas da Bleiben hag e
timezas eno da Elisabeth Biard, eur vaouez
eus e vro. Houman a oa intañvez Nicolas
Waslet, eur faouter mein-c'hlas eus Fu-
may, deuet da chom er vro-man war-dro
an hevelep mare hag a oa maro d'an oad
a bemp bloaz ha tregont, e Meilh-ar-
Wern, d'an 2 a viz gwengolo 1780.

Da Diar-Vur, e partez Pleiben, e yeas
Jean-Guillaume Hamaide da chom gant e
wreg, hag eno e teuas er bed o bugel kenta :
Michel-Romain Hamet, hervez e skrid-
badiziant Dizale e'ch en em zastumas e
Ti-ar-Vur eun toullad mengleuzierien-
all eus Bro-Arden. Er bloaz 1782 e kav-
edo Noel Waslet, kenderv Nicolas ha
pried Elisabeth Gaty ; Martin Waslet,

breur Noel, ha Catherine Després, e
wreg ; Joseph Collet ha Catherine Was-
let, e wreg ; Antoine Bouchy hag e bried,
Marie-Josèphe Pruniau. Ar re-man o de-
voa eur mah ha teir merc'h : Albertine,
eureujet er bloaz 1782 da Nicolas Par-
lier, eus Reims ; Catherine, dimezet er
memes bloaz da Jean-Baptiste Lefèvre,
eus Fumay ; ha Marie-Cécile deuet diwe-
zatoch da veza gwreg Lambert Collet.

An dud-se holl, nemet Nicolas Par-
lier, gimidik eus Reims, a oa eus Fumay pe eus
Haybes.

Perak o devoa kuitaet a re-ze o bro e-
vit dont da Gerne ? Hervez ar pezh am
eus lennet diwar o fenn, n'eo ket an die-
nez eo a reas d'ezo dont da glask fred dre
aman. War a leverer e yec mat al labour
en-dro e mengleuzioù Trou-Chenay, San-
tez-Barba, Rochettes, Sant-Josef, Sant-
Jorj, Maucousie pe Sant-Rok, ar Re-
dremenet, an Dervenn Deo ha Santez-
Anna, tro-war-dro da Fumay ha da Hay-
bes, e-lec'h ma c'houlennet aotre da zige-
ri c'hoaz mengleuzioù-all.

Deuet e oant dre aman da glask o chans
ha da zeski da faouterien hor bro eun
doare welloc'h eget an hini implijet ganto
betek neuze da dailha ar vein-c'hlas. Ke-
ment-se a lennomp e leor Limon, « Usages
et règlements locaux en vigueur dans
le département du Finistère », moulet e
Kemper er bloaz 1852. El leor-se e reer
Parizianed eus ar vengleuzierien deuet eus
Fumay, ha setu perak moarvat eo bet an-
vet eur seurt mein-c'hlas a zo bet digas-
set ganto ar stumm anezo er vro-man :
mein parizian.

Kavet o devoa Hamaide hag e genseur-
ted, e Kerne, eur vro o tenna kalz d'o
hini. Ar Ster Aon, etre Meilh-ar-Wern ha
Kastell-Nevez-ar-Faou ha pelloc'h c'hoaz
a zo o kammigella, didronz ha kaer-dis-
par, e gouled ar stankenn, re-bar d'ar
ster *Mense* etre Haybes ha Joigny. Koad-
det eo an tolead-man eus Kerne evel an
takad-se eus Bro-Arden. Gwez dero ha
gwez fao a weler o tiskoacha epad ar mi-
zioù goanv, a bep tu d'an diou ster ; eus
a-douez ar vuloec'henn vintin ledet evel

eur mor e deon an traoniennou hag ar c'hamboulennou. Diouz an nevez-amzer hag an hanv, o glanniou a zo seder ha fresk gant ar c'hlaez, ha, pa zeu an diskar-amzer, ar rozier a zo oc'h heda o douriau a weler livet e moug gant kleirigou ar brug.

Kavet o devoa ouspenn an divroidi-se e Kerne menleuzioù mein-c'hlas, henvelmil ouz a re a oa neuze en o bro. Abaoe pell-amzer e oa brudet mein-do ar vroman e lec'h-all, rak er bloaz 1526 fabrijen Sant-Maclou, e Rouen, o devoa prenet e Sant-Wazeg ar vein o devoa ezomm evit toi o iliz.

Eiz menleuz ha tregont a zo bet labour enno war eun dro a-hed ar Ster Aon, e Meil-ar-Vern, Kastellin, Lopereg, Sant-Kouli, Lotei, Pleiben, Gozeg, Lennon, Speid, Mochtre, ar C'hastell-Nevez ha Sant-Wazeg.

Hamaide hag e genvroiz a oa o chom e Ti-ar-Vur, tostik awal'h da vengleuzioù ar Feunteunigou, Marroz ha Pont-Koblant. Gant kirri e veze kaset ar vein-do da Veil-ar-Wern hag ac'hane ez eent dre vor da berzier-all Breiz pe da re Vro-Saoz.

Hamaide ne chomas ket atao war ar vicher menleuzier. Er bloaz 1806 e oa archer e Pont-e-Kroaz ha war rollou an archerien e reer Hamet anezan. Miret eo bet an ano-se abaoe gant e vugale hag e vu-

gale vihan.

Henvel awal'h e c'hoarvezas gant anoiou e genseurterd. Waslet a zeus da veza Voachelet, Wasley, Vasele ha Vazele. (An ano diweza-man a zo bet roet gant Jakez Riou d'eur plac'h yaouank eus Lotei, « Mari Vazele » ; en e gontadenn *Gouel ar Sakramant*).

Lefèvre a voe graet Le Feuvre hag ar Feuvr anezan ha Bouchy a zeus da veza Bouché. Daou vab Antoine Bouchy, François ha Jean-Hubert a yeas da zerc'hel kenwerz da Rostrenen hag a reas o mad eno.

Niverus eo c'hoaz bugale vihan a vengleuzierien-se a zeus eus Fumay ha Haybes. Brezonekact eo bet an darn vrasa anezo ha breman int skignet dre bevar c'horn hor bro, e Brest, Lotei, Gozeg, Pleiben, ar C'hastell-Nevez, Kleden-Pocher, Karaez, Pontivi, Gwened, Kemper ha Roazon.

Kalz anezo, er bloaz 1914, a yeas da vervel da Vro-Arden, kavell o zud koz, gant eun niver bras eus hor c'henvroiz. Ha war hiniennou eus ar c'hroazioù gwenn savet du-ze war o beziou, en dro d'ar c'halvar a zo bet kaset di eus an Trehou, e c'heller lenn anoiou evel heman : « Per Collet, serjant en 19^{vet} rejimant war droad, lazet war an dachenn-brezel ».

Yeun Ar GO.

Danvez Kenstrivadegou Bleun-Brug 1943

I. KENSTRIVADEG AN DISPLEGEREZ EVIT AR VUGALE. Savet gant ar Bleun-Brug hag O LO LE.

A. Evit ar vugale etre 6 ha 9 vloaz : KANAOUENN AN ALCHOUEDER, P. 35 el levr « Me a zesk brezoneg »

B. Evit ar vugale etre 9 ha 12 vloaz : AN DAOU VAOUT, P. 52 (Me a zesk brezoneg).

C. Evit ar vugale etre 12 ha 15 vloaz : AR PISTRAKED BIHAN P. 62 (Me a zesk brezoneg)

II. KENSTRIVADEG AR PREZEGEREZ

Grit eur brezegenn a deir bajenn evit diskouez pebez talvoudgezh, e pep doaré, en diskouezit n'eus nemet an dud dizesketa a zo er vro oc'h ober fae warnan.

Ar genstrivadeg man a zo digor etre an holl baotred ha merc'hed etre 16 hag 20 vloaz.

III. KENSTRIVADEG AR CHAN. KANERIEH A-UNANOU.

Ar re o deus eur vouez soprano o devezo da zeski : Kinnigomp holl ar sakrifis, Niv. 88 e kantikou nevez Eskopti Kemper ha Leon.

Ar re o deus eur vouez alto o devezo da zeski : O Mamm a garante, Niv. 83. Ar re o deus eur vouez tenor o devezo da zeski : Eun deiz Jezuz a welas, Niv. 130 ; ar re o deus eur vouez izel o devezo da zeski : Bannielou Lambaol, kanaouennou Bleun-Brug 1930.

KANERIEH A-STROLLADOU :

I. Alan al Louarn (Kan Bleun-Brug 1922, 2 vouez henvel.)

II. Hirvoudou, 2 vouez henvel.

III. Ezomm a Vari, an A. Mayet (Kan Bleun-Brug 1922, teir mouez)

IV. Loezaik, an A. Mayet, (Kan Bleun-Brug 1922, peñer mouez)

Gouenn al levr Kanaouennou-se (Bleun-Brug 1922) Priz : 10 lur, ouz Rener Feiz ha Breiz, Signac.

KANOMP BREZONEG

Aliañ a-walc'h e c'houlenner ouzimp embann sonioù ha gwerzioù brezonek. Hivizken, hol lennerien ha lennerzed a gavo war Feiz ha Breiz eur zon pe diou. Gant Nedeleg eo deuet ar zont d'omp eus EUL LUSKELLEREZ, bet embannet gwechall war Sontou Feiz ha Breiz ha war Kanaouennou ar Bleun-Brug, savet gant Marianna Abgrall, hag a zo dudits kenan evit luskellat ar vugale. Kement mamm breizek a zo a vezo laouen o kana Toutouig la la, e tal kavell he bugel.

" Toutouig la la, va mabig ! "

Musical notation for the song "Toutouig la la, va mabig!". It consists of three staves of music with lyrics in Breton. The first staff is marked "Ret" and "coup de". The lyrics are: "Tou-tou-ik la la va ma-big Tou-tou-ik la la Da, vamm a zo a-man koantik Ouz da lus-kel-lat mi-qno-nig".

DISKAN

Toutouig la la, va mabig.	En deiz all e ouele kalzig.	Toutouig la la, va rozennig.
Toutouig la la !	Hag hirio e c'hoars da vammig.	Da ziou chod war va c'hantonig.
1	4	7
Da vamm a zo aman, koantik,	Toutouig, la la, 'ta paourik.	Da nijal d'an nenn va aelig.
Ouz da luskellat, mignonig :	Poent eo serrt da lagadig.	Na zispleg ket da askellig.
2	5	
Da vamm a zo aman, oanig.	Toutouig la la, bihanig.	
D'it-te o kana he sonig.	Ret eo diskuisa da bennig.	

LAERADENN TAD KOZ MAI

« — Mai, va merc'hedig kaez, debr buan da yodig ta, ken mat all ha m'eo... N'az peus tamm naon ebet?... Neuze vat ez an da rei d'it al touzou-mañ a zegaso naon d'it... Jezuz benniget, arabad mouza evelse, ha lez tad-koz da ober war da dro, pe ma ne sentes ket, ar Mabig Jezuz ne deuito ket en noz-mañ da zegas d'it da galanna... »

« — Ya, ya, Mai vihan, Nedeleg eo fe- noz ? Bremaik e klevi kleier ar Pellgent, o seni laouen ! En iliz ez eus eur c'hraou kempennet brao, gant eur Werc'hez Vari, hag eur Sant Jozef bras, bras evelhen ; en dro d'ezo loened : an ejen, an azen, an denved, o tomma ar Mabig Jezuz. »

« — Tad-koz, me n'eus c'hoant gwelet ar Mabig Jezuz ! »

« — Kezez vihan, re yen eo ! klev an a- vel o yudal... Re glanv out, va merc'hig- me, ha gant douarn ken tomm ha da re, fall, fall e vije mont er maez en abardaez- mañ... »

« — Ar Mabig Jezuz, tad-koz, an eus c'hoant gwelet ! Me z' aio ganez d'an iliz ! »

« — An tad-koz, gwall nechet ha doaniet a nac'h gant e benni. Ha neuze, Mai a ra eur vouzadenn hag en he daoulagad e len- ner eur c'hlae'har vras. Petra ober ? Pe- tra respont d'ar paourkêzig klanv a eiz vloaz ? Olier goz he c'har kement, hag e gwirionez, penaos n'her grafe ket, rak c'hrouadur-se, merc'h e verc'h, eo e holl garantez. N'en deus nemeti ken war an douar. Barba, e hini goz, a zo aet d'ar bed all bloaveziou-zo, ha Seza, mamm Mai, aet ivez, d'he zro warlec'h he gwaz lazet en hanv tremen, en eur ziskar eur wezenn-zero. »

Hag ar paourkez Olier a zo chomet e unan penn gant an hini vihan ! Setu hi breman klanv ivez... Evelato ne nijo ket d'an nenv c'hoaz, rak e Vai eo levenez, heol e gozni... »

Tad-koz a groaz e zaouarn kalet ha kre- nidig evit gervel sikour an nenv, sikour an hini a deu war an douar en noz-mañ : Salver ar Bed... »

« — Ar verc'hig he deus doare da veza kousket !... »

Neuze Olier a lak e vantell ha, didrouz gant aon dihuna Mai, e ya er maez... »

« — Ha buan, buan, setu hen o redek war- zu an iliz-parrez... Tenval ha goullo eo an iliz. Eun eur a zo c'hoaz arak ar Pell- gent ! »

« — Teir... pemp munutenn... »

Tad-koz a deu en dro, ha doare en deus da zougen eun dra bennag evel ma rafe eur yamm gant he bugel kousket. »

« — Enkrez a zo warnan ha pellaat a ra eus, an iliz gant herr... »

Ar c'hleier a c'haly ar gristenien d'ar Pellgent ! Hanter-noz... Ar C'hris a zo ganet ! Deuit d'e azeuli... »

Hanter-noz, ar c'hleier a embann d'ar bed a-bez eo ganet E Zalver ; ha Tina ar gloe'herez en dra ma ya ar c'han en dro, a denn ar gonel a oa laket dirak ar c'hraou Met, sabatuet eo o welet goullo an tamm- plouz a zo etre ar Werc'hez ha Sant Jo- sef ?... Ar Mabig Jezuz n'ema ket aze ? Daoust ha dizonet he defe d'e lakaat ! »

« — Kouiskoude, hi, Tina hag a ra Kraou Nedeleg en iliz-parrez, ugent vloaz a zo n'he dije ket graet eur seurt mank ! »

« — Ken sabatuet eo, ma ne blev ket ken ar c'han, nag an ograou ! Ha mont a ra d'ar sekreteri da welet ma n'eo ket chomet ar Mabig Jezuz en armel ma vez laket eus ar Chandelour da Nedeleg traou ar C'Hraou... Nann, goullo eo an armel ! »

« — Ar Mabig Jezuz a vefe bet laeret ? »

« — Ar paourkez Tina ne oar ken war be du trei, ha war he meno, an Aotrou Per- son ne ya ket buan a-walc'h gant e oremu- sou... An trede oferenn a dosta ouz ar fin. »

« — Deo gratias » a lavar Tina, gant eun huanadenn, ha buan e ya d'ar sekreteri... »

« — Aotrou Person, emezi, setu aman eur gwall-daol avat... »

« — Petra zo 'ta Tina gaez ? »

« — Ar Mabig Jezuz a zo bet laeret ! »

« — Petra livirit ? »

« — Ya, Aotrou Person, it da welet, n'e- ma ket ken er c'hraou ! »

« — Ha Tina a zell a-gorn ouz ar gursted, »

Mabig Jezuz ar C'hraou a oa etre daouarn Mai...

« — Unan ac'hanoc'h eo en deus c'hoaz- riet an dro zivalo-se d'in... »

« — An tri baotr a nac'h, ha Jeffig an hini yaouanka a c'hoarz... »

« — Te eo, eme Dina ! Alo, lavar d'in e pelec'h ema ye ez i d'an ifern ! »

« — Met, setu ma zigor gouestadig dor ar sekreteri. Olier goz eo. »

« — Aotrou Person, emezan, deuit buan du-man ! »

« — Eur gwallleur a zo digouezet, Olier ? »

« — Nann, a drugare Doue ! met deuit me ho ped ! »

« — An Aotrou Person, a ya da heul an hi- ni koz. »

« — War he gre'e bihan, Mai a ziskuit, eur mousc'hoaz war he mouzelou, mous- c'hoaz eun ac'ig koant ! »

« — Doare he deus da ober eur c'haer a humvre... Met, petra zo 'ta etre he di- vrec'h ? Eur verc'hodenn ? Nann, met... Mabig Jezuz ar C'hraou ! »

« — Aotrou Person, eme Olier, e vouez o krena, m'ho pijé gwelet levenez va mer- c'hig vihan pa welas ar Mabig Jezuz o tigueuzout en ti !... E vije bet er Baradoz, ne vije ket bet eurusoc'h... Met pardonit d'in, Aotrou Person m'am eus graet ar peched-se : Iummel ar Mabig Jezuz eus e gavell... Sioutaz, ken klanv e oa ar gaez vihan-se ha len bras e oa he c'hoaz ! gwelet en noz-man ar Mabig Jezuz... m'am eus... ya, gwelet a rit... »

Hag an tad-koz a zell ouz Mai kousket m'ke. He douarn n'it ket ken tomm ! Ne basa ket ken... Hag hep trouz, gant aon da finval er, an daou zen a denn a-dre divrec'h ar bugel, Mabig Jezuz an iliz... »

« — Pa zihunas, Mai a c'houlennas e pelec'h e oa aet ar Mabig Jezuz : »

« — Nijet eo d'ar Baradoz, Tad koz ? »

« — Ya, eme Olier, nijet eo d'ar Baradoz. »

« — Ha pa denas ar melisin, hemman a jom- mas souezet bras o welet pebez gwellaenn a oa deuet e yec'hed ar plac'hig... »

« — Houman, a lavaras d'he tad-koz, er beure-se, kel laouen ha tra : »

« — Ar Mabig Jezuz en deus va far- reet !... Naon am eus ! »

R. Leborgne hag Herri Couëssin.

LAKIT HOCH ANO E Kenvreuriez ar Brezoneg eskopti Kemper ha Leon

savot d'ar 27 viz gouere 1942 deo urx an Aotrou 'n Eskob Duparc, evit harpa en hor Breiz yez hon Tadou ha yez hor Zent koz. KENVREURIEZ AR BREZONEG a ray SUL AR BREZONEG e holl barrezioù an Eskopti, an eil goude eben, evit rei tre d'an dud da anaout gwelloc'h ha da garout muioc'h yez

koz o bro. Evit kement a zell ouz ar Kenvreuriez, skriva d'an Aotrou Guivarc'h, aluzenner skol Sant Sebastian Lanurvan (Saint Urbain) dre Landerne. Ar skodenn bloaveziek a zo 20 lur d'an nebeuta.

PAJENN AIR MESTR-SKOL

Eur gerig arak staga.

Mistri ha mestrezed-skol, klevit ar c'heloù mat : Er bajenn-mañ, « Feiz ha Breiz » a zesko d'ec'h penaos ober skol vrezonik d'ho pugale. Evit-se, e'ch en em harpimp war al lev savet a-razoz kaer evidoc'h : « Me a zesk brezoneg ». (1)

Gant eun tammig bolontez vat, hag eun nebeut karantez vro er galon, e vezo aestez ober labour vat. Santez Anna, Mamnoz Breiz ho tigollo ha sant Erwan garnimp ho sikouro. Bec'h d'al labour eta ha betek penn !

Krogomp breman.

Da genta penn, deskomp d'hor skolidi lenn mat ar brezoneg. Netra aesoc'h gant « Me a zesk brezoneg ». An triwech kental genta a zo bet savet evit-se dreist holl. Studiomp piz, an eil warlec'h eben, an holl gentelou-se. Lakomp ar vugale d'eo lenn kalz, da genta, war ho lerc'h, da c'houde pep hini d'e dro, hag erfin holl asamblez, betek ma teulo ganto pep ger dinec'h ha distagell. Goude ma vezint bet desket mat, zoken, distroit warno allies.

Ne gredan ket e vefe netra re zies er c'henteliou kenta-se, evit mirout ouzoc'h da vont war raok. Kavout a reot talvoudgezh ar gerioù na gomprenit ket, er geriadur e penn diweza al lev. Setu aman, eun nebeud gerioù, hag a zo bet ankounn'haet o lakaet er geriadur (vocabul).

(Pajenn 2) : glaoion : des pluies — goulaoui : éclairer — paolou : des pattes — Louzaoui : panser — braoigou : bijoux.

(Pajenn 3) : Aviel : évangile — lieha : couvrir d'un linge.

(Pajenn 4) : toer : couvreur — drez : ronces — louzeier : mauvaises herbes.

(Pajenn 5) : balan : genêt — leanez : religieuse — rouanez : reine — abostol : apôtre.

(Pajenn 6) : paeron : parrain, patron — maeronez : marraine, patronne — Anaon : âmes des trépassés.

(Paj. 7) : Niv. 19 : e zremm : sa figure.

(Paj. 8) : Irvin : navet — binim : venin — va zintin, va moereb : ma tante.

(Paj. 9) : hema : aisé — ebeulez : pouliche. (Paj. 10) : troc'h, trouc'h : coupe. — Ar vouc'hal : la hache.

(Paj. 11) : Ar giez : la chienne — Ar gige-rez : la boucherie, la bouchère — fornigell fourneau — magerez : nourrice — Ar gevinnenn : Parigné.

1 « Me a zesk brezoneg », evit her c'haout, skriva da : V. Seité, dir. Ecote Ste-Barbe Roscoff C. G. p. 417-04 Rennes

(Paj. 12) : mezus : honteux — druz : gras. garz : haie.

(Paj. 13) : Nesa : prochain — Af souezusa : le plus étonnant — c'houesa : flâner — disheol : ombre. — touz : ras, tondu.

(Paj. 14) : brug : bruyère — salver : sauteur.

(Paj. 15) : pilhou : chiffons — kilhou : quilles — grillbed : des grillons — beilha : veiller — pulh, a-bulh : abondant — pillig : poêle — hillig : chatouillement — dillo : vite — truilhou : haillons — kutuilh : cueillir — hailhon : gamin.

(Paj. 16) : Yon : jeune — yeot, geot : herbe. — yenn, genn : coin — yon-gambild : jeudi-saint — kiud : poulailler.

(Paj. 17) : gwiniz : bié — gwada : saignée (Paj. 18) : eur goulmig : une petite colombe — e tourner ar gwiniz du : on bat le bié noir — gwellen : lavure — ar wiz : la truie.

(Paj. 19) : Blis : vis — kuñv : doué. (Paj. 20) : kanv : deuil — lenva : pleurer — blienv : fleurs — gwenvi : se faner, koeñvet : enfilé.

(Paj. 21) : rust : sévère — diskibl : disciplinable — displega : déplier, raconter — stlepel : jeter — strakadeg daouarn : applaudissements.

Ar c'henteliou pouezusa

Kenteliou a zo, hag a vo mat poueza muioch warno. Setu-i amañ :

Kentel 1 — Boazomp mat ar vugale da zistaga fraez al liesvogaennou-se (diph-tongues). Diwallomp ouz al : a-i ; ol ; o-i.

Ar gerioù-mañ : glao-lou, loa-lou, daouarn, bro-lou, pao-lou, tao-lou, n'ez eus enno nemet diou silabenn hepken.

Mar demac'h e Kerne pe Tréger, diskouezit d'ar vugale e vez lavaret : aô, giô, tôl, Pôl, ôtron, e-lec'h : atao, glao, taol, Paol, aotrou.

Kentel 4. Diskouezomp amañ d'ar vugale, ar c'hemma a zo etre AN : tân (feu) ; (a nasal long, la lettre n n'est que légère-ment sentie). ANN : nann (non) (a nasal bref ; la lettre n est fortement sentie).

Kement-all a c'heller da lavarout diwar-benn on hag onn, en hag enn er c'henteliou 5 ha 6 : ton (air), tonn (vague), den (homme), penn (tête).

Kentel 9. Houmañ a zo da veza studiet piz, hag eun dra ret e vezo distrei warni alies goude ma vezo bet desket.

Kentel 10. Gant GE ha GI, ar vugale a gavo eun diester gwirion en abeg d'ar galleg, en deus desket d'ezo distaga JE, JI, Buan, avat, e teuint da lavarout Ge (gue),

GI (gui). Euiñ gentel eo ivez, da veza az gwelet allies.

Kentel 12. ken diés all eo ar gentel-mañ d'ar bugel, rak e-lec'h lavarout : brassa : (brassa) e lavaro : braza. Deskomp d'ezan he deus atao al lizereñ s, talvoudgezh daou ss, pa vez e-kreiz eur ger.

En niverenn a zeu, e lavarin eur ger eus ar c'henteliou a chom.

An doare-skriva

Ret eo ivez deski d'ar bugel skriva ar brezoneg. Ne vezo, e gwirionez, lerc'h er bugel gant e vrezonég, nemet pa ouzo her skriva. Roomp d'ezan eta skrivadennoù (dictées), unan bep sizun.

Penaos en em gemerout ? Al lodenn I ha II, eus ar c'henteliou deski-lenn, a zo skrivadennoù eus an dibab, aes awalc'h evit ar vugale goude ma vezont bet studiet. Ar vugale vihana, a c'helle skriva zoken ar penadouse, en eur sellout ouz o lev.

Boaza ar vugale da glevout brezoneg

N'eo ket awalc'h deski d'ar bugel lenn ha skriva brezoneg, ret mat eo ivez, boaza e ziskouarn da glevout brezoneg. Evit se, netra gwelloc'h eget lenn d'ezan istorioù plijadurus. Pep kentel vrezonik, m'o deus ar vugale labourer mat, a c'helle e-chui gant eur penad istor tennet eus « Korn an ealdod », eul lev kontadennoù di-dius, hag a c'helle beza kavet da brema a « Librairie de Bretagne », 11 quai de Chateaubriant, Roazon.

Lennit hoc'h unan an istorioù-se, pe lakit ar gwella eus ho pugale d'eo lenn a vouez uhel d'ar re-all.

Mistri ha mestrezed-skol, goulenit rak-tal, eur c'houmanant da « Feiz ha Breiz », evit ma c'hellot lenn amañ bep tro, ar c'henteliou talvoudus a roimp d'ec'h war an doare da zeski brezoneg d'ho pugale.

Ar Skolier.

D'ar skol evit deski brezoneg

Eur sonig hag a vije brao da gana arak ar skol vrezonik

War don : « DALC'H SONJ... »

D'ar skol evit deski brezoneg yaoc'h
Sounn hor penn, laouen e kerzomp.
Brezoneg eo yez kement p'ar ha plac'h
A zalc'h d'e vro Vreiz eveldomp.
Haunnez eo ar yez hag a gomzaz hon tud,
Yez an Argoat ha yez an Arvor,
Yez ar Varzed koz o deus kement a vrud,
Yez kare ar feiz hag an enor.

Bretoned ni chom, atao, e pep lec'h,
Mennet start ha « Pennou kalet »,
Kalonek ivez, ha nerzus hor brec'h ;
Gwelloc'h tud ne vije kavet.
Daou c'her-stur a linc war hor banniel er-vann :
« Feiz » ar c'henta, o tenzor dispar !
« Breiz » egile, didrech e kreiz an emgann,
Nann biken ne welimp an diskar.

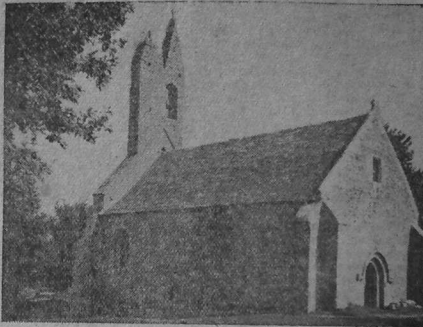
S. B.

“ An Eost ”

Lennet hon eus gant plijadur, niverenn genta an Eost, kinnad mistri ha mestrezed. Skol ar C'houarnamant e Breiz ha flizians hon eus e vezo degemeret mat gant ar re m'eo graet evito. Dek niverenn er

bloaz a vezo embannet, ha war bep niverenn e vezo eur gentel hag eur ganaouenn vrezonik ; an ero boulehet gant Yann Sohier a vezo kaset da benn ha gwel a-ze !

Chapelioù ar Vro Bodonou e Bro-Leon

An Tad Kyrill ar Pennec, en eul levrig a lakeas moula er bloaz 1647, war an ilizou hag ar chapelioù savet en enor d'ar Werc'hez en eskopti Leon, a lavar e oa, en e amzer, e parrez Plouzane, diou chapel en enor da Vamm Doue, unan e Loc-Maria Lanvenec hag eben e Bodonou, war laz an hent bras a ya eus Lokournan d'an Dreinded.

Chapel kenta Bodonou a zo bet savet mañ Kastellet Tremazan, aotroued vrasa Bro-Leon gwechall hag e oa o zud koz gini-dig eus a Bont ar C'hastell, du-ze e kichen Pont an Ospital hag harp en hent a ya breman eus a Lokournan da Gonk ; int-ivez, betek an Dispac'h 1789 eo a anve chapaned Bodonou hag ar re-man, peurbies, a veze diavaezidi ha baee eur beleg eus ar barrez evit oferenna en o lec'h, pa veze red.

Er bloaz 1505, ar chapel-se a veze graet anezel c'hoaz chapel Botgoueznou, (da lavaret eo Koadig Goueznou) met, gant an amzer, an an-se a zo bet mac'hagnet hag a deus da veza Botdozou, Botdodou, Bodonou ha breman Bodonou.

« Patron kenta ar chapel eta, eme G. P. e Feiz ha Breiz 1928, p. 462, eo sant Goueznou, eskob Leon, hag ar skeudenn eskob, koz tri c'hant vloaz, a weler enni c'hoaz a die beza skeudenn sant Goueznou, met, adalek ar bloaz 1642, ar Werc'hez oa patronnez kenta ar chapel hag an Tad Kyrill ar Pennec, hen laka war roll chapelioù Leon kensakret d'ar Werc'hez. »

Intanvez aotrou al Lanuec, pennhefrez Koutenez, eur maner harp e Bodonou, a lakeas renka a-nevez ar chapel, er XVI vet kantved, ha neuze, m'oarvat, eo e voe roet enni an enor kenta Itron d'an Varia.

Betek an Dispac'h Ruz, chapel Bodonou a oa kuer ha brudet ; hervez testamantou skrivet er bloaz 1685 ha 1701, e oa bet roet d'ezhi peadra a-walc'h evit ma vije oferennet enni derc'hent ha deiz ar pardon, da lavaret eo d'ar zud warlerc'h an 8 a viz gwengole ; en deiz-mañ ar parrezioù diwardro a zeue da Vodonou gant o c'hroazioù, bannieloù ha kleier bihan ; pres a veze gant Plouiz-Sane wardro relegou patron ar barrez ha paea a raent ker an enor d'o dougen betek ar chapel.

D'an Dispac'h, Bodonou a voe gwerzet ha prenet gant ar Simoned, trafikierien levo eus Pariz ha Grenobl ; goude an Dispac'h, chapel Bodonou a voe laketa e gwarz, adare, er bloaz 1823, gant an diavaezidi o devoa he ferc'hennet ; prenet e voe evit 450 lur, gant an A. Pallier, chirurgian e Lokournan ; henmañ n'en devoa he frenet nemet evit gellout he rei a-nevez da iliz Plouzane.

Stouaz ! dilezet evel ma oa bet epad tregont vloaz, ar chapel a venne koueza en he foull ; herriet hag izelaet e voe er bloaz 1828 ; ar vali greiz a voe diskaret ha penn an nec'h ar chapel laketa da ober ar penn an traon.

Arabad eo d'ar re a ya da Vodonou beza o c'hortoz gwelet eno ken eur chapel gaer, rak eun dizouezenn a dapfent.

An tour en deus daou veg ha gwechall e oa daou gloec'h ebarz ; unan eus ar begou a zo bet diskaret gant ar gurun er bloaz 1933 ha p'eo bet adsavet e'ch ankounac'hed ober e doull d'an eil kloec'h.

Mogerioù ar chapel, en tu diavaez, a zo bet skoret gant pennadoù mansonez graet dizoare a-walc'h.

E diabarz ar chapel e kaver skeudenn an Itron Varia ; e maen emañ ha livet eo bet ; ar Werc'hez a zoug ar Mabig Jezuz, eur zae hir gantan ha boul ar bed en e zourn ; war

ar jichenn eo bet kizellet roù san'ez Katell hag ano Yvon Gilbignon, aotrou Koutenez.

Izeloec'h ez eus eur pinsin gant eur skoued bet torret gant alhedon an Dispac'h, (teir houndez warnan) hag eo skoued ar Garoed, aotroued Keredec, eur maner all harp e Bodonou. War ar pinsin-se ez eus ivez eur c'harter gant al lizerennou-man : Y. V. P. War jichenn eur zantez unan bennak en deus bet ar skiant da lakat : Sant Yann ! En tu dehou emañ santez Barba, harpet war he zour ha sant Joseph, eul lilienn en e zourn.

En tu kleiz emañ ar zant Goueznou am eus lavaret ano anezan uheloec'h hag eur zant all, gwisket e manac'h hag a zo eur vaz en e zourn, eur groaz en he fenn. War gorre an aoter ez eus eur werc'hez all gant ar Mabig Jezuz.

E traon ar chapel ez eus eur pinsin all gant skoued Aotroued ar C'hastell hag eur

c'halar gant al lizerennou-man : LMDIX, a venn lavaret, a gav d'in l'an mil cinq cent neuf, nemet eo bet kizellet fall a-avalc'h al lizerenn D o verka 500.

Chapel Bodonou n'oa ket anavezet nemet betek hen, met er bloaz 1940, eo deus da veza ker brudet ma c'haller lavaret e teuas di, da bardona, er bloaves-se, en sur ober tri miz, ma'oc'h a dud eget ne oa deuet epad ar pemp kant vloaz a-raok.

Eur c'hard eur bale diouz ar chapel emañ muer koz Keredec ; war an hent a ya d'e gacuz ez eus eur groaz, warni skouejou unanet ar Garoed hag ar Gervorvaned ; ti brasa Keredec a zo bet savet er XVI vet kantved ; ar nor da vont ebarz, kizellet kaer, a zoug ar skoued a zo war ar groaz ; a-dre kein ez eus eun dourbell hag a vrasa e stumm.

L. D.

AN DUD DIWAR AR MAEZ

Eun diwez a zo da bep tra hag eman denet ar mare, a gav d'in, da gloza va fennadon-skrid ha neuze, teodou abegus o deus c'hoant da lavaret em eus laketa tud va farrez gwelloc'h eget ne d'int, e gwirionez : « Kristenien diwar c'horre n'int ken hag e rit sent anezo ! » setu a-ze penaos e komzont.

« — Nann, ne ran ket sent anezo, met kristenien diwar c'horre n'int ket ! N'am eus savet mojen ebet diwar o fenn ; ar pez am eus merket a zo gwir hag o c'harvet am eus em spred, e lec'h m'oañ moredet ; pouneraet eo va boutou, rak eun tamm oad am eus, met va spred, a drugarez Doue a zo chomet ya'c'h.

Hor zent koz, breman ez eus 1500 vloaz, o deus sanket douar ar groaz e Breiz Vilhan hag o roudou a zo chomet anat er vro, abaoe, daoust da ivinou yut an amzer.

E pep parrez, kouls lavaret, emañ skeudenn ar zant her savas hag ar feunteun vuzuduz, eur feunteun a zoug e ano, ano paeron ar barrez.

Em farrez koz ez eus ivez eun tamm douar, anvet atao « bali ar zant », Douar labour a zo graet anezan, pell a zo, met ar zant a gendalc'h da ziskouez eo mestr war an tachad-se, ha goude ma vefe fall an cost e lec'h all, e bali ar zant e vezo brao atao ar gwiniz ha mat ar greun. Olier goz en deus labourer an douar-se, e

pad meur a vloavez, a lavare : « Ar zant ha me a zo daou vignon ; an eil a had hag egile a laka an traou da zevel ! »

Eun tammik oa troet Olier d'en em veuli, met eun den eus ar c'henta oa : « Va mestr ha me, emezan eo daou onesta den a zo er barrez ! » Tri bloaz ha tri ugent int bet dimezet, e hini goz hag hen : « N'oa ket koantoc'h egedomp hon daou ! » a lavare ar paotr koz ; an Ankou en deus o sammiet o daou, dindan c'houec'h sizun, nebeud goude « o mestr ! ». Eur vandenn vugale a zo chomet war o lere'h ; en o zotez e oa eul leanez hag etouez o bugale vilhan ez eus ivez belecien ha leanezed, Emichans, ne vo ket graet kriterien diwar c'horre, eus ar ouenn dud-se !

Ha m'ho pige anavezet Visant ha Yon ! a-raok ar mision e oant tud, egiz eur mared kristenien vat ; ne vankont morse d'an oferenn ; labourerien dreist war ar zizun met, amezien dost oant hag evito da veza o daou di stag ha stag, n'en em welet ket ; ne gomzent morse an eil ouz egile ; mouzet o daou ne ouient ket perak, ne ouient ket pegeit a oa Mat diec'tu warlerc'h ar mision, Visant a yeas e leir an ti all ; o lakat kolo en e voutou edo Yon.

« — Kleo, 'ta, lamalad, eme Visant — Petra 'zo 'nevez ? eme egile.

— Te 'oar perak hon eus droug an eil

ouz egile ?

— N'ouzon dare !

— Da vision az peus graet, koulz ha me ; n'en deus ket lavaret an Tad d'eomp en em garet, beva e peoc'h, pardoni an eil d'egile ?

— Eo, Visant, lavaret en deus, eme Yon, diehoarz !

— Pokomp an eil d'egile neuze hag echu an abadenn »

Hag o daou, laouen, an dour en o daoulagad, e rejont ar peoc'h, dindan lagad Doue, dre m'o devoa selaouet komzou Doue. Abaoe n'eus ket teneroc'h mignonned egeto ; gwelloc'h da heulia an ofisou n'eus ket ivez, na d'ober vad endro d'ezo. Daoust hag unan bennak a garfe c'hoaz ober kristenien diwar c'hore anezo ?

Lavarout a c'helffen ano ivez eus a Janned a varvas en he c'houezeg vloaz ha pevar ugent ; eur vaouez dibikouez oa bet en he amzer hag em beze plijadur ouz he c'hlevout o konta ano eus an amzer wechall. He breur a oa miliner ha, bep bloaz, e veze gwelet o tremen ebiou d'iman o vont d'ar maner da baea e c'houel-mikael : em dousenn siliou a oa gantan, en eur baner, hag en e raok, e kase gand eur wialenn, daouzek houad yaouank, savet gantan ; er mare-se ne veze ket graet ar paeamanchou gant paper, met gant traou ha kement-se a oa diviz d'ar miliner.

Janned eta a oa bet mat atao da bedi Doue, met, pa oa deuet da veza koz, ne chane mui. An dud, tro-war-dro a en em erbede outi : « Janned, an hini vihan a zo gant ar ruzell, livirit eur bater eviti ! »
« Janned, va mamm ne fell ket d'ezi ez

afen gant Per ; livirit eun dizenez eus ho chapeled, mar plij ! »

Ha c'hoaz : « Janned, va bioch a zo klanv ; emañ d'an traon, ma varv houanez ! pedit, mar plij. »

Ha Janned, bepred laouen, a bede vid an eil hag egile, ha pa varve unan bennak er gordennad, Janned ne loc'he ket eus a gichen ar varv-skaon, ken e vije ker'het ar c'hori da gas d'ar vered.

Epad an deiz, e veze he chapeled en he dourn, hag en noz, en he gwele, endro d'he brec'h e veze adarre he chapeled. N'oa ano ganti nemet eus ar baradoz, penaos e vije degemeret gand Doue hag, en deiz ma varvas e lavaraz fraes : « Hizio, eman deiz ar varn ! — O vont e-maoch, mamm-goz ? eme unan eus he faotrezed yaouanka.

— Ya ! laouen », emezi.

M'am bije bet amzer, em bije laket ive, er bajenn-man, eur ger bennak diwarbenn pardon Rumengol, ken karet, ken brudet, ma teu tud bep bloaz di eus pevar c'horn an eskopti, war o zroad, bizier gwenn ganto, war o c'hezeg-houarn eur bod ouz ar stur, er c'hiri dre dan, gand an hent-houarn, rak an holl a oar ne 'z aer ket d'ar baradoz, diwardro aman, pa ne vezer ket bet e Rumengol hag an holl a gred e Doue hag en e varadoz ; holl hon eus c'hoant d'en em gaout eno ha da c'hedal e karfen beza roet da glevet ez eo va c'henvroiz, kristenien vat, penn-kil-ha-troad. Eur barrez vat eo, kroaziu e pep kroaz-hent, war he douar ; en he iliz sklaer eo aes pedi.

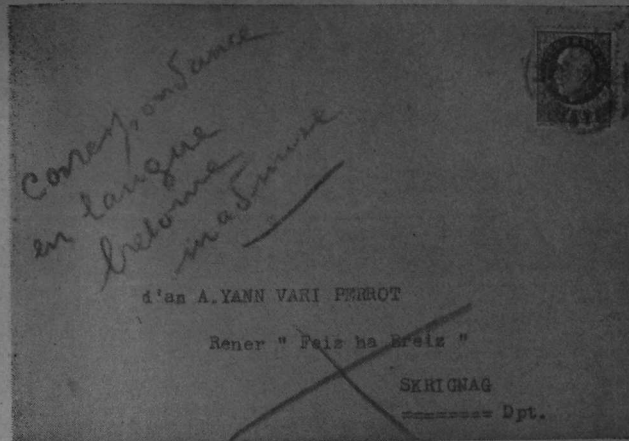
*Iliz kaer va farrez koz
Hewel mat ouz eur baradoz.*

Tintin ANNA

GWENNEG AR BREZONEG

F. R ar Bleiz, Bourdell, 5 lur ; P. Philippe, Kergouner, ar Yeuc'h, 25 lur ; Y. Bizien, Pluzunet, 5 lur ; A. Auffret, Bazouges du Désert, 15 lur ; J. M. Guéguen, Folgoat, 75 lur ; A. Breneol, Pouldavid, 25 lur ; A. Chauvel, Roazon, 5 lur ; J. M. Prigent, Konkernes, 75 lur ; P. Jezequel, Trémaouezan, 5 lur ; Hervé Abgrail, Sant Thégonnet, 5 lur ; G. Saout, Sant Goazec, 25 lur ; Baron Pichon de Longueville, Paris, 10 lur ; Calennec, Colombes, 5 lur ; Yeun ar Goff, Gouezec, 15 lur ; chaloni Bouedec, ar Faouet, 5 lur ; F. Even, Landreger, 70 lur.
A. Badoual, Sant Barnabé, 75 lur ; an A. chaloni Mear, Kastell-Paol, 25 lur.
E. Bleuzen, Hôpital Larrey, Toulouse, 25 lur.

Skrivit chomlec'hiou ho liziri e brezoneg

Tamm ha tamm e teue ar c'hiz, dre Vreiz, da skrivañ, war goloioù al liziri, ar chomlec'h e brezoneg ; e Breiz, den ne gawe abeg, met e Pariz, tud a zo hag a oa feuket ; setu m'o deus degaset da vureolioù post Breiz an notenn-man :

« Goulnet ez eus bet ouz ar Mereréz »

« gant rener ar rann-vro petra a vije da »

« ober gant al liziri a zo merket ar chom- »

« lec'h warno e brezoneg ; ret eo o lakit da »

« vont en-dro d'ar c'haser, mar deo anave- »

« zet, pe ma n'eo ket o zeurel en tan ! »

Dirak eur seurt dismegans graet war hor yez, n'oa ket evit chom hep en em zifenni. « La Bretagne » hag « Arvor » a ro urz da vignoned ar brezoneg da skrivañ, diwar vremañ, ar chomlec'hioù holl, e brezoneg ; gwelet e vo piou a vo krenfa, pe ar Vretoned pennañ kalet pe ganfartet Pariz.

Unvaniez Speredel Breiz

Mennad an Unvaniez a zo labourat e Breiz hervez ar gerioù-stur-man bet roet d'ar Gristenion gant tri Fab eus ar re gentañ :

1o « Ober evit ma vo addiazezet pep tra e Jezuz-Krist. » (Pius X.)

2o « Lakaat da ren en dro dimp an urz hag ar justis gant an Obererez Katolik. » (Pius XI.)

3o « Klask ar peoc'h etre an dud hag ar poblou, o karout ar reiz hag ar justis : « An Unvaniez a zo digor d'ar re a fell dezo labourat hervez o galloud, da adsavidigez ar Relijion, ar Spered hag ar Reiz e Breiz. »

Labour an Unvaniez a vo dreistholl :

1o Kas da benn santelidigez tud an Unvaniez. Ar re-man a glasko :

a) Pedi hervez mennadou an Unvaniez ;

b) sevel e kement lec'h ma vo niverus a-walc'h an dud enrollet, bodadegou, ofereñnou (gant eur brezegenn vrezonek, pa vo tu d'hen ober)... hag ivez retredou pe deveziou-retred.

2o Moulan eur c'hannadig (3 pajenn bennak) en div yez. Klask skignañ kelaouennou, levrioù, katolik o spered, e Brezoneg.

3o Klask adsevel ha lakaat da splannañ e Breiz hon gizioù katolik : Pardonioù Kantikou, Pedennou evit ar re varo, h. a. Evit bezan enrollet, e tier respont war ar follennasant, he sinan, hag he c'has en dro da Sekretouriez Unvaniez Speredel Breiz, 48, rue des Salles, Guingamp, gant priz eur c'houmanant d'ar c'hannadig 20 lur, war ano an Dimezell St-Gal de Pons, 48, rue des Salles, Guingamp. (C. C. Rennes 51.940.)

Pardon Bretoned Paris

D'ar 15 a viz du, Bretoned Pariz a yea da bardona da iliz-veur an Itron-Varia ; 10.000 bennak e oant : ar c'hoadnik Suhard a oa oc'h ober ar pardon hag an Tad Mao, eun Douarnenezad, a reas ar brezegenn, e galleg hag e brezoneg, hag en eun doare helav mœurbed.

Ar wech kenta e voe moarvat klevet prezeg e brezoneg e iliz Itron-Varia Paris.

Leoriou nevez

GEOGRAPHIE DE BRETAGNE (Mouleres Lafolye-de Lamarzelle, 2, Place des Lilas, Gwened).

gant aotre ar c'h eskopti Roazon.

Eul leor eo a c'hoc'h pajenn hag hanter kant, moullet war baper teo, eul leor drest da lakaat etre daouarn ar vugale, savet gant an A. Poisson, eun den a vicher, a gar e yro hag a oar an tu da lakaat ar re hen lenno d'her c'haret.

TEIR GANENN.

Ar scour yaouank Jef er Penven, a zo o paouez embann e oberennt genta : **Teir ganenn, Klemgan, Serr-Noz** ha **biglou marrenv**. He c'haut a reer da brenan e Librairie de Bretagne, 17 quai Châteaubriand, Roazon, evit 30 lur.

Diouz an oberennt vras kenta hag al labour vat a ra e Radio-Breiz eo anat e vez ro, hep dale, Jef er Penven eur mestr war ar zorennez vezek.

Skodennou ar Bleun-Brug

Alanik al Louarn, Kemper, 25 lur ; J. Breneol, Pouldavid, 25 lur ; M. Loyan, Naoned, 25 lur ; P. Jezequel, Tremaouezan, 10 lur ; Baron Pichon de Longueville,

Evit bez Yann V, dug Breiz

P. Jezequel, Tremhouezan, 10 lur ; G. Saout, Sant Goazec, 50 lur ; L. Bleuven, Gwitalmeze, 50 lur.

An A. chaloni Mear, Kastell-Paol, 25 lur.

Dastumet ez eus a-benn breman 85.000 lur evit adsevel bez Yann V ; an darn vras eo keriou Breiz o deus kaset o frot da Landreger ; sruzezet omp bet evelato o welet ez eus diou ger, Dol ha Redon, ha

Evit leoriou hor Prizonidi

A. Daniel, Neuilly, 100 lur.
Saout, Sant Goazec, 50 lur.
Kaset hon eus a-benn gouliou Nedeleg 500 Feiz ha Breiz d'ar Stalagou hag a-benn

Bleuniou an Oaled

Laouen omp kemenn deoc'h eo kresket an dud du-man : ganet zo deomp eun eil verz'c'h d'an 28 a viz east. Ar baotrezeg a zo bet dibabet dez i da ano : **Gest Elena**. Renea hag Armand Keravel, Lande.

Gwenola ha Rozenn-Veir Caouissini a zo laouen o kemenn deoc'h ginivelez o breur bihan : **Youenn**, ganet d'an 8 a viz du 1942, e Landerne.
Graet eo bet bugel da Zoue, e iliz St-Houardun Landerne, gant an Aotrou Per-

Pevar baotr yaouank a zoug skeudenn arc'hant an Itron Varia da ober tro an iliz ouz son ar vorbardi hag ar biniou ha kan ar c'hantikou brezonek.

Da gloza an dervez, person Bretoned Pariz, an A. Mauny, a drugarekas e bardoner, e brezeg hag ivez e genvroiz, da veza deuet ken niverrus d'en erbedi ouz an Itron Varia.

C'HOARIOMP.

Daou bez-c'hoari, kaer, berr hag aes da zisklaeria, unan evid ar baotred hag eun all evid ar merc'hed, **Distro ar prizonier** hag **En em garit**, setu petra o c'hoariomp savet evit yaouankiz kristen ar maeziou. Her gouenn ouz an Aotrou chaloni Fave, 14, leurenn sant Kaourintin, Kemper.

KANTIKOU

Kroaziadur ar zakramant meulet ra vezo. savet e kamp Châteaubriand, pa oant prizonier, o daou, gant an Tad Dorval ha V. Seité.

Kaout a reer el leorig-se pemp kantik dishevlet savet war doniou kaera Breiz, hag anavezet gant an holl.

Hiviziken pa vezo bodet kroaziidi ar Zakramant, ne vezo digarev vat ebet ken da jom heb o lakaat da gana e brezoneg.

Gouenn kantikou Kroaziadur ar Zakramant ouz an Tad Dorval, 9, Straed Dugomier, an Naoned:

25 lur ; Yann ar Bec, Kemper, 25 lur ; An A. chaloni Mear, Kastell-Paol, 50 lur. Dr. J. M. ar Goff, Dinard, 100 lur ; L. Bleuven, Gwitalmeze, 50 lur ; Y. Oul'chen, Merignac, 25 lur.

n'o deus ket kavet en o yalc'h eul liard toull da gas evit diskouez o anaoudegez vat da vras Dug a zo bet e Breiz ha koule Breiz e Dol eo e veze kurmet rouaned Breiz hag e Redon eo e tremene Yann V an darn vras eus e amzer.

Ma ouesje Breiz istor o bro, ne vije ket gwelet a skoueriu meuz evel re Redon ha Dol !

nebeud amzer aman e kasimp d'ezou c'hoaz pakadennou leoriou brezonek : ma 'z eus tud hag a ra fae war ar brezoneg, n'eo ket war hentchou an harlu eo e vezont kavet !

rot, Reneg « Feiz ha Breiz », d'ar 16 a viz du 1942.

Laouen e kemenn deoc'h Yann, Herri, Reun, Anton, Nikol hag Alanig Jezekel o deus eur c'hoar vihan, Gwened, deuet d'ezo, d'an 12 a viz du, 3, straat an Tregont, Roazon.

Rozenn Fouéré a zo laouen o Fein d'ezou kelou eus ganedigez he breur bihan : **Yann**, Roazon, d'an 18 a viz du 1942. 125 Straet Fougères.

Ar merour : H. CAOUISSIN

Mouleres Bro-Leon, Landerne. P. C. 410

GANT LEVRIOU « FEIZ HA BREIZ »

SAVIT LEVRIOU BREIZEK EN HO PARREZIOU
MAGIT SPERED HOR PRIZONIDI.

LEVRIOU MAT HA MARCHAD MAT HA PLIJADURUS DA LENN

I. — LEVRIOU BREZONEK

CHRISTO, savet gant an A. Guillou, skouennet gant Rene Roy, kasa lev: brezonek an XII ^e v ^e zh kantred	20 real.
MIZ MARI, kurunenn Nevez d'ar Wezohed savet gant an A. Breton	10 lur.
GENOVEVA A VRABAN, savet gant Glada ar Peñ ha skouennet gant an din. O. de Villars	20 real.
BUHEZ MIKAEL AN NOBLETZ, savet gant an A. Uguen	20 real.
KENTELIOU WAR AL LABOUR-DOUAR, gant an A. Becol	20 real.
TELENN ARVOR, savet gant August Briouez	20 real.
VIKTORIA KONAN A ZANT LUK, gant an A. Uguen	1 skod.
LIZER AN HINI MARO, gant Jakez Riou	1 skod.
IWERZON gwelet gant eur Vretonez	2 real.
ENVORIOU EUR GAROUEZ, gant V. Seité	1 skod.
PREZEGENN AN A. BURLEON, e Bleun-Brug Keranna	8 real.
PREZEGENN AN A. TREHOU, e Bleun-Brug Ploagastell	8 real.

II. — PEZIOU C'HOARI

NICOLAZIK, Bayon-Perrot	20 real.
SALAUN AR FOLL, Bayon-Perrot	20 real.
DIZRO AN DIANKET, Bayon-Perrot	3 real.
AR GORNANDONED, Bayon-Perrot	6 real.
EUN ABARDAEZ E KERVARZIN, Coroller-Perrot	8 real.
WAR ROUDOUL HON TADOU, Dampier-Perrot	2 skod.
YANN LANDEVENNEG, Corpou-Perrot	20 real.
DRAGON SANT PAOL, Y.-V. Perrot	4 real.
PARDON BARABAS, Y.-V. Perrot	8 real.
AN A. KERLABAN, Y.-V. Perrot	8 real.
AN DIVROAD, diwar ar c'hembraeg, gant Y.-V. Perrot	8 real.
AR YAMM, diwar ar c'hembraeg, gant Y.-V. Perrot	1 skod.
BILEZ HAG E VESTR, gant E. ar Moal	1 skod.

AR CHIMANOUL, gant ar Moal	8 real.
AN HINI GOZ O VONT DA DENNA NE FOLTRED, gant E. ar Moal	8 real.
YANN POTR AR GER, gant-gant gant E. ar Moal, War leperennad C'har, 42 c'hant, 30 real.	
SANTEZ TRIFINA, gant ar chaloni Joann	2 real.
HOLLVELEN, gant Hol'ant ar Garm	1 skod.
AN AOTROU KERIOUZ, gant ar Goff	1 skod.

LEVRIOU GALLEG

ESSAI SUR LA QUESTION BRETONNE, par Yves Le Moal	150
NOS DEVOIRS ENVERS NOTRE RACE LEGLISE ET LES SURVIVANCES NATIONALES, par Mar Paquet	150
LE BLEUN-BRUG ET L'EGLISE	1 Fr.
TRO-BREIZ, PELERINAGE DES SEPT SAINTS DE BRETAGNE, avec illustrations et une carte histo-geog. par le chanteur Le Roux	250
LE PERE J.-P. ABGRALL, DES MISSIONS ETRANGERES, par M. le chanteur Perennec	12 Fr.
LES PSALMES, TRADUITS ET COMMENTES, par M. le chanteur Perennec	250

IV. — PEADRA DA GANA

KANAODENNOU BLEUN-BRUG 1920, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930	10 real.
SONIOU FEIZ HA BREIZ, ar pep	13 lur.
SONIOU BUGALE, ar pep	8 lur.
Kanaodennou war leperennad C'har	
KANTIK SANTEZ ANNA WENER, gant G. ar Goff	20 real.
GWIR VRETONED, gant an A. Goff ar Goff	20 real.
GWIERZ KER-YS, gant Goff Saout ha J.-P. ar Goff, ar Goff	20 real.
SONT BOMBARD, SONT BENDU, gant J. Marechal ha J.-P. Dantec	20 real.
KAN-BALE AR BOIRED YAOUANK, gant J. Marechal ha J.-P. Dantec, ar Goff	20 real.
Git ho koulennou ouz « Feiz ha Breiz » Sriguac, Finistère, C. C. 21.832 Rennes.	
(Brou-has oustenn).	

KARTENNOU « NEDELEG » HA « BLOAVEZ MAT »
embannet gant Mouleres Bro Leon, Landerne. Ar pe, gant golo : 3,50
C. C. P. H. Caouissin, 27.165 Rennes

Kaera levr brezonek a zo
evit Kalanna ho pugale, eo :

TROIYOU KAER

MATILIN AN DALL

ar bombarder laouen

ho lakaio da c'hoarzin, c'houi ivez, kerent !

Pajennou skeudennet penn-da benn, ha leun a spered,
dindan eur golo taolennet ha livet kaer. (Priz 28 lur).

*Skriva da OLOLE, Landerne
C. C. P. Dimezell Leclerc, 28.556 Rennes*

Bleun-Brug 1943

a vezo graet e **MONTRouLEZ**

*Hon harpit azalek vreman da aoza
eur c'hendalc'h par da hini 1942*

Penaos ?

Roit ho skodenn :

Ezel a enor	500 lur ;
Ezel madoberour	100 lur ;
Ezel ordinal	25 lur.

**Eur gwir Vreizad a dle harpa kement tra a reer
evit Spered ar Vro**